

Inbreng en inkorting bij levensverzekeringen

INHOUD

1. Successieplanning met levensverzekering
2. Een levensverzekering als alternatief voor een testament
3. Een generatiesprong organiseren met een levensverzekering
4. Inbreng en inkorting
5. Kan men zijn reservataire erfgenamen buiten spel zetten met een levensverzekering?
6. Voordelen van het gebruik van een levensverzekering in het kader van successieplanning
7. Besluit

1. *Successieplanning met levensverzekering*

In het kader van het hervormde erfrecht, het huwelijksvermogensrecht en de nieuwe tarieven van erfbelasting in Vlaanderen is het belangrijk om voldoende aandacht te besteden aan successieplanning. Successieplanning is een onderdeel van persoonlijke financiële planning. Binnen een persoonlijke financiële planning wordt er veel aandacht besteed aan de overdracht van het vermogen naar de volgende generatie(s). De levensverzekering kan hier een belangrijke rol in spelen.

Vroeger lag de focus van een levensverzekering vooral op de beleggingsdimensie en het voordelig fiscaal regime. Een levensverzekering was niet veel meer dan louter een beleggings- of pensioenspaarverzekering. Levensverzekeringen kunnen gebruikt worden als alternatief voor een bankproduct, zoals een spaarrekening, een effectenrekening, een kasbon of een beleggingsfonds. Ze kunnen afgesloten worden met een gewaarborgd kapitaal en/of rendement (Tak 21), gekoppeld worden aan beleggingsfondsen (Tak 23) of men kan opteren voor een combinatie van de twee (Tak 21 en Tak 23, de zogenaamde 'Tak 44').

Met een levensverzekering kan men een aanvullend pensioen opbouwen, bovenop het wettelijk pensioen. Het afsluiten van een levensverzekering kan een fiscaal voordeel opleveren indien men aan de wettelijke voorwaarden voldoet in het kader van de tweede pensioenpijler (vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen, pensioenovereenkomst voor zelfstandigen, individuele pensioentoezegging of groepsverzekering) of de derde pensioenpijler (pensioensparen of langetermijnsparen).

De levensverzekering blijft in de eerste plaats nog altijd een verzekering en heeft uiteraard ook een verzekeringsaspect. Men kan bijvoorbeeld een aanvullende waarborg voorzien bij overlijden, ziekte of ongeval. Dit is het verzorgingsaspect in het verzekeringscontract. Met een extra uitkering bij overlijden van de verzekerde, zou men in het kader van successieplanning de door de erfgenamen verschuldigde successierechten/erfbelasting kunnen financieren.

Een levensverzekering kan ook gebruikt worden als een relatief eenvoudig alternatief voor een testament of een schenking. Het is perfect mogelijk om de voorwaarden, lasten en modaliteiten die gekoppeld zijn aan een schenking te kanaliseren via de levensverzekering.

Aan de hand van een levensverzekering kan men bij overlijden een wettelijke erfgenaam meer geven dan waarop hij recht zou hebben volgens het wettelijk erfrecht, of men kan ook iemand buiten zijn wettelijke erfgenamen aanduiden als begunstigde bij overlijden. Door de keuze van het verzekerd hoofd (= verzekerde), de definiëring van de verzekerde gebeurtenis (zoals bv. het overlijden van de verzekerde), en de aanduiding van de begunstigde (bij overlijden), wordt de levensverzekering een interessant middel in het kader van de vermogensoverdracht na overlijden. De verzekeringsnemer

beschikt over alle rechten van het contract en kan te allen tijde de begunstigde bij overlijden wijzigen (net zoals bij een testament), de reserve van het contract opvragen, zijn rechten overdragen, het contract in pand geven....

Partners kunnen op die manier elkaar begunstigen aan de hand van een levensverzekering. Voor feitelijk of wettelijk samenwonende koppels kan een levensverzekering interessant zijn om een deel van het roerend vermogen bij overlijden over te maken aan hun partner.

Levensverzekeringen zijn tegelijk een instrument van belegging, voorzorg, vermogensoverdracht en successieplanning. Het gebruik van een levensverzekering als techniek om vermogen over te dragen naar de volgende generatie wint de laatste jaren sterk aan belang.

2. Een levensverzekering als alternatief voor een testament

In het kader van vermogensoverdracht moet een testament steeds vaker plaats maken voor een levensverzekering. Het ene sluit het andere echter niet uit. Men kan zowel een testament opmaken als een levensverzekering afsluiten om zijn nalatenschap te regelen.

Een levensverzekering heeft een aantal specifieke kenmerken. Als men een levensverzekering afsluit op zijn eigen hoofd en als begunstigde bij overlijden een derde persoon aanduidt, krijgt men hetzelfde resultaat als bij een testament. Men stort dan een koopsom (eenmalige premie) of periodieke premies in een levensverzekering, waarbij de verzekeringsnemer en de verzekerde de erflater zijn en de begunstigde bij overlijden een derde persoon. De constructie van de levensverzekering ziet er dan als volgt uit:

verzekeringsnemer = erflater
verzekerde = erflater
begunstigde bij overlijden = derde persoon

Het gaat om een kosteloos 'beding ten behoeve van een derde'. Dit wordt ook de 'AAB-configuratie' genoemd. De begunstigde bij overlijden wordt gelijkgesteld met een legataris. De uitgekeerde verzekerde prestatie wordt dan weer beschouwd als een legaat. Als de verzekerde overlijdt, wordt het verzekerde overlijdenskapitaal aan de begunstigde uitgekeerd.

Het al dan niet aanwijzen van een of meerdere begunstigten komt uitsluitend toe aan de verzekeringsnemer (art. 169 Verzekeringwet). De keuze van de begunstigingsclausule kan belangrijke gevolgen hebben. De begunstigde bij leven krijgt het kapitaal uitbetaald als de verzekerde nog in leven is op de einddatum van het contract, de begunstigde bij overlijden ontvangt het kapitaal als de verzekerde vóór de einddatum overleden is. Wie een levensverzekeringscontract sluit, moet zorgvuldig bepalen aan wie hij het kapitaal wil overmaken. De begunstigingsaanduiding moet op regelmatige tijdstippen worden herbekeken om na te gaan of de begunstiging nog beantwoordt aan de actuele situatie, denk maar aan de vaak complexe situaties bij nieuw samengestelde gezinnen. In het kader van successieplanning gaat onze aandacht naar de begunstigingsclausule bij overlijden.

Het aanduiden van een begunstigde is een recht, maar geen geldigheidsvoorwaarde van de verzekeringsovereenkomst. De verzekeringsnemer kan niet verplicht worden om een begunstigde aan te duiden. Indien er geen begunstigde aangeduid werd, valt men terug op de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek. De verzekeringsnemer wordt dan geacht voor zichzelf te hebben bedongen, voor zijn erfgenamen of rechtverkrijgenden (art. 170 Verzekeringwet). De winst van de verzekering komt bij het vermogen van de verzekeringsnemer terecht of maakt bij zijn overlijden deel uit van zijn nalatenschap.

Op dat ogenblik zullen de erfgenamen de prestatie van de levensverzekering ontvangen in hun hoedanigheid van erfgenaam, en niet op basis van een rechtstreeks recht zoals de door de

overeenkomst aangeduide begunstigden. De schuldeisers van de verzekeringnemer kunnen bijgevolg hun rechten op de verzekerde bedragen laten gelden en ze in beslag laten nemen.

Het is mogelijk dat er geen begunstigde is omdat de verzekeringnemer geen enkele begunstigde aangeduid heeft of de bestaande begunstiging geschrapt heeft. Het is ook mogelijk dat de begunstigde vooroverleden is zonder dat er een plaatsvervangende begunstigde werd voorzien in het contract.

Is er een begunstigde aangeduid, dan gaat het om een 'beding ten behoeve van een derde'. Dit is een beding dat een eigen en rechtstreeks recht uit hoofde van een derde-begunstigde doet ontstaan. De prestatie die de derde-begunstigde ontvangt, wordt bijgevolg geacht geen deel meer uit te maken van het vermogen van de verzekeringnemer. Het overlijdenskapitaal wordt wel onderworpen aan successierechten/erfbelasting.

Zolang de begunstigde het voordeel van het beding niet aanvaard heeft, kan de verzekeringnemer het beding annuleren, verminderen of een of meerdere andere begunstigden aanduiden. Als de begunstigde het voordeel van het beding wel aanvaard heeft, dan kan de verzekeringnemer het beding niet meer herroepen zonder de toestemming van de begunstigde te vragen.

De verzekeringnemer heeft het recht om de begunstigde vrij te kiezen. Het is niet nodig dat de begunstigde in de polis met naam genoemd wordt. Hij moet echter wel perfect identificeerbaar zijn. Een aanwijzing zoals 'de vrienden van de verzekeringnemer' of 'de burens van de verzekeringnemer' is geen geldige aanduiding. Identificeerbare begunstigden zijn bv. 'de kinderen', 'de kleinkinderen', 'de echtgeno(o)t(e)', 'de broers en zussen', ... Men spreekt dan van een generieke aanduiding van de begunstigde die verwijst naar de hoedanigheid van de betrokken personen. Bij een generieke aanduiding wordt met het oog op de uitkering van de prestatie nagegaan wie in aanmerking komt om het kapitaal te krijgen. Om de begunstigde aan te duiden, wordt er vaak gebruik gemaakt van standaardclausules zoals bv. 'mijn echtgeno(o)t(e) of wettelijk samenwonende partner, bij gebreke de kinderen, bij gebreke de nalatenschap'.

De begunstigingsclausule van een levensverzekering en bepalingen opgenomen in een testament kunnen elkaar tegenspreken. De meest recente overeenkomst heeft in principe voorrang. Bijgevolg kan men de begunstigingsclausule van een levensverzekering herroepen in een later testament. Het is uiteraard veel handiger om de begunstigingsclausule van het verzekeringscontract bij de verzekeraar te laten aan te passen. Er wordt dan een eenvoudig bijvoegsel opgemaakt bij de verzekeringspolis. Als de verzekeringmaatschappij geen weet heeft van het testament, zal zij trouwens te goeder trouw uitkeren aan de begunstigde die vermeld werd in het verzekeringscontract. Het is dan aan de persoon die als begunstigde aangeduid werd in het testament om een vordering in te stellen tegenover de begunstigde van de levensverzekering die het kapitaal ontvangen heeft. In het testament moet dan duidelijk vermeld zijn dat de begunstigingsclausule van een welbepaald verzekeringscontract wordt herroepen.

3. Een generatiesprong organiseren met een levensverzekering

'Generation skipping' betekent dat er één generatie wordt overgeslagen, namelijk de ouders. De grootouder richt zich rechtstreeks tot zijn kleinkinderen en wil die financieel bevoordelen. Bovendien zijn er vandaag veel meer echtscheidingen en bijgevolg meer nieuw samengestelde gezinnen. Grootouders willen steeds vaker enkel hun eigen kleinkinderen begunstigen en niet de 'toegevoegde' kleinkinderen.

Een wet van 10 december 2012 zorgt ervoor dat er binnen het wettelijk erfrecht een vrijwillige erfenissprong mogelijk is. Dit betekent dat kleinkinderen rechtstreeks van hun grootouders kunnen erven als de ouders de nalatenschap verwerpen. De wettelijke regeling heeft echter een belangrijk nadeel. Het zijn niet de grootouders, maar wel de erfgenamen (de kinderen van de grootouders) die

beslissen of de nalatenschap meteen naar de kleinkinderen gaat of niet. De overledene heeft dit niet in de hand.

Het nadeel van deze wettelijke erfenissprong kan men vermijden door een testament op te maken ten gunste van zijn kleinkinderen, maar ook door een levensverzekering af te sluiten. Vanzelfsprekend moet men daarbij in principe steeds de reserve van zijn kinderen respecteren. Grootouders die hun kleinkinderen financieel een handje willen helpen, kunnen op die manier een levensverzekering afsluiten om tegelijkertijd controle te behouden en erfbelasting uit te sparen.

Als grootouder kan men een levenslange verzekering (= enkel uitkering bij overlijden van de grootouder) afsluiten op zijn hoofd en zijn kleinkinderen aanduiden als begunstigden bij overlijden. Men bepaalt dan zelf hoeveel premie men stort in het verzekeringscontract. Dit kan een eenmalige geldsom zijn, maar men kan ook regelmatig bedragen storten. Door zijn kleinkinderen generiek aan te duiden als begunstigde bij overlijden ('mijn kleinkinderen'), zullen later geboren kleinkinderen automatisch ook deel uitmaken van de begunstigden. Ook een aanduiding op naam is mogelijk zodat men bepaalde kleinkinderen zou kunnen uitsluiten want ze zijn geen reservataire erfgenamen. Het kapitaal van de levensverzekering van de grootouder wordt maar eenmaal vererfd in plaats van tweemaal. Er is dus een generatie minder die erfbelasting zal moeten betalen. Het geld zit onmiddellijk bij de kleinkinderen die het vaak meer nodig hebben dan de kinderen.

Daarnaast wordt er erfbelasting uitgespaard als er meerdere kleinkinderen zijn: in de rechte lijn wordt elke erfgenaam immers belast op zijn netto-erfdeel, tegen progressieve belastingtarieven. Bij de berekening van de erfbelasting start men voor elk kleinkind altijd aan het laagste tarief van 3% in Vlaanderen. Daardoor is de totaal verschuldigde erfbelasting lager dan in de situatie waarin er geen generatie overgeslagen wordt en de ouder erfbelasting moet betalen op het volledige bedrag.

Bovendien krijgt men in Vlaanderen als erfgenaam in de rechte lijn een korting op de verschuldigde erfbelasting als men een nalatenschap ontvangt die lager is dan € 50.000. Voor netto-erfdelen die de € 50.000 niet overstijgen, wordt de te betalen erfbelasting tot € 500 verminderd. De berekening van het uiteindelijke bedrag van de vermindering gebeurt aan de hand van de volgende formule: vermindering = € 500 x (1 - netto-erfdeel / € 50.000).

Op die manier kan men als grootouder via een testament of een levensverzekering tot € 12.500 vrij van erfbelasting overmaken aan elk kleinkind. Deze fiscale optimalisatie kan door beide grootouders toegepast worden, waardoor er per kleinkind € 25.000 vrijgesteld kan worden van erfbelasting.

Wel moeten de rechten van de reservataire erfgenamen gerespecteerd worden met deze constructie. Het mag niet de bedoeling zijn om de huwelijkspartner of de kinderen te onterven aan de hand van een levensverzekering. Enkel het beschikbare gedeelte kan het voorwerp uitmaken van een begunstiging via een levensverzekering. Het beschikbare deel van de nalatenschap wordt door de hervorming van het wettelijk erfrecht verruimd.

4. Inbreng en inkorting

De termen inbreng en inkorting worden vaak verward. Het zijn vorderingen van de (reservataire) erfgenamen maar starten vanuit een ander uitgangspunt.

Met de inbreng wil de wetgever de gelijkheid tussen de erfgenamen garanderen. Alles wat men tijdens het leven van de overledene heeft ontvangen als voorschot op erfdeel moet men opnieuw in de nalatenschap inbrengen op het moment van het overlijden van de erflater. Dit vormt de fictieve massa. Na inbreng kan de effectieve verdeling gebeuren en wordt de gelijkheid tussen de erfgenamen hersteld.

De inkorting is het recht van de reservataire erfgenamen (huwelijkspartner en kinderen) om teruggave te eisen van wat de erflater tijdens zijn leven teveel heeft weggeschonken via schenking, testament of

levensverzekering, wanneer zou blijken dat er onvoldoende in de nalatenschap overblijft om het minimum gewaarborgd erfdeel van de reservataire erfgenamen te garanderen.

Vanaf 1 september 2018 kan men in een erfovereenkomst verzaken aan het recht op vordering tot inkorting en inbreng met betrekking tot schenkingen die deel uitmaken van deze overeenkomst.

5. *Kan men zijn reservataire erfgenamen buitenspel zetten met een levensverzekering?*

In het verleden werd artikel 124 van de Wet op de landverzekeringsovereenkomst vaak gebruikt om erfgenamen te benadelen en werd een levensverzekering soms zelfs gepromoot als hét ultieme middel om een kind waarmee men geen contact meer had, te onterven.

Het gebeurde in het verleden wel eens dat slechts één van de kinderen begunstigde werd van een levensverzekering van de ouders. Bij overlijden van de ouder ontving dat kind zowel de verzekerde prestatie van de levensverzekering als zijn deel van de erfenis, berekend op basis van het vermogen, exclusief het uitgekeerde bedrag van de levensverzekering. Het andere kind ontving enkel zijn deel van de erfenis en niets van de levensverzekering.

Artikel 124 van de Wet op de landverzekeringsovereenkomst voorzag wel dat de premie niet buiten verhouding mocht staan van het vermogen van de verzekeringsnemer. Dit was voor de benadeelde heel moeilijk aan te tonen omdat 'buiten verhouding' geen strak afgelijnd begrip is. Dit leidde tot lange en moeilijke procedures. Op die manier zagen reservataire erfgenamen vaak een belangrijk deel van het vermogen van de overledene aan hun neus voorbijgaan.

Later probeerde men via de rechtbank de levensverzekering te herkwalficeren als een spaarproduct. Op die manier is de verzekeringswetgeving niet meer van toepassing. Rechtbanken stelden dat men niet kon spreken van een levensverzekering indien men kon aantonen dat de verzekeringsverrichting geen aleatoir karakter (kanselement) voorzien had, bv. omdat de levensverzekering voorzag in zowel een uitkering bij leven als bij overlijden. Dit argument werd echter uitgehold door een uitspraak van het Franse Hof van Cassatie ([Cass. Fr., Chambre mixte, 23 november 2004, arresten 224, 225, 226 en 227](#)). Het Franse Hof weigerde de herkwalficatie. Onder invloed van deze Franse rechtspraak is ook onze rechtspraak bijgedraaid. De Belgische wetgever heeft in 2013 ([wet van 19 juli 2013 tot interpretatie van art. 97 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, BS 8 augustus 2013](#)) een einde gesteld aan de discussie door te stellen dat een levensverzekering geen kanscontract moet zijn, zoals bedoeld in het Burgerlijk Wetboek, om voor fiscale en burgerrechtelijke doeleinden te kwalificeren als een echte levensverzekering.

In twee arresten van het Grondwettelijk Hof (26 juni 2008, [nr. 96/2008, T. Not. 2008, afl. 12, 584](#) en 16 december 2010, [nr. 147/2010, T. Not. 2011, afl. 5, 324](#)) werd er meer klaarheid geschapen met betrekking tot de problematiek van inkorting en inbreng.

In het arrest van 26 juni 2008 maakte het Grondwettelijk Hof komaf met de techniek om een levensverzekering te 'misbruiken' om de rechten van de reservataire erfgenamen uit te schakelen. Deze uitspraak kwam er op basis van een prejudiciële vraag van het hof van beroep van Gent, dat van mening was dat een bankproduct gediscrimineerd werd ten opzichte van een levensverzekering. In dit concrete geval viel de effectenrekening (aandelen en obligaties) van de erflater in zijn nalatenschap en had dit tegoeed bijgevolg ook invloed op de berekening van de reservataire delen. Een Tak 23-levensverzekering stond echter buiten de nalatenschap omdat de prestatie bij overlijden rechtstreeks uitgekeerd werd aan de begunstigde bij overlijden.

Het Grondwettelijk Hof was van oordeel dat artikel 124 van de Wet op de landverzekeringsovereenkomst het gelijkheidsbeginsel schond en dat dit bijgevolg discriminerend was voor het bankproduct. Sinds die datum worden levensverzekeringen die gelden als spaarverrichting onderworpen aan de techniek van inkorting. Deze uitspraak geldt niet enkel voor Tak 23, maar werd

ook toegepast bij Tak 21. Enkel voor klassieke levensverzekeringen die louter een uitkering voorzien bij overlijden van de verzekerde, aangegaan vanuit een louter voorzorgsprincipe, was inkorting niet van toepassing.

Sinds de wet van 10 december 2012 ([BS 11 januari 2013](#)) die artikel 124 van de Wet op de landverzekeringsovereenkomst hervormde, is de uitkering van een levensverzekering altijd onderworpen aan inkorting, ook als het om een klassieke verzekering gaat die louter uit voorzorg afgesloten is (= enkel overlijdensdekking).

Om de gewaarborgde erfdeelen van de reservataire erfgenamen te berekenen, moet men rekening houden met de volledige verzekeringsprestatie (de uitkering) en niet enkel met de gestorte premies.

Vooraf bij loutere overlijdensverzekeringen kan er een heel groot verschil zijn tussen de gestorte premie en het verzekerde overlijdenskapitaal. Stel dat men een jaarlijkse risicopremie van € 1.000 betaalt voor een overlijdensverzekering met een verzekerd kapitaal van € 100.000. Als de verzekerde na één jaar overlijdt, wordt er € 100.000 uitgekeerd aan de begunstigde bij overlijden. Om de reserves van de kinderen en de huwelijkspartner te berekenen, moet men rekening houden met de € 100.000 en niet met de betaalde premie van € 1.000. Kinderen of huwelijkspartner van wie het gewaarborgd erfdeel door een verzekeringspolis aangetast wordt, kunnen een vordering tot inkorting instellen voor het volledige kapitaal en niet enkel voor de betaalde premies (art. 188 Verzekeringwet).

In het arrest van 16 december 2010 moest het Grondwettelijk Hof zich uitspreken over de grondwettelijkheid inzake de figuur van inbreng. De bepalingen opgenomen in de Wet op de landverzekeringsovereenkomst met betrekking tot vrijstelling van inbreng bij een levensverzekering werden bevestigd.

Anders dan bij een klassieke schenking werd een begunstiging via een levensverzekering altijd vermoed 'buiten erfdeel' te zijn aangegaan. De verzekeringsnemer die met een levensverzekering de bedoeling had een erfgenaam meer te geven dan waar hij volgens het wettelijk erfrecht recht op heeft, kon dit dus perfect doen, zolang hij het gewaarborgd erfdeel van de reservataire erfgenamen respecteerde. Bij het overlijden van de verzekeringsnemer hoefde de begunstigde het deel dat hij al gekregen heeft dan niet te verrekenen met de andere wettelijke erfgenamen.

Hier ging het om een omgekeerde redenering van wat geldt in het gemeen recht bij schenkingen. Het is mogelijk dat ouders een kind meer willen geven dan zijn wettelijk deel. Als ze een klassieke schenking doen in het voordeel van het kind, dan moet deze schenking verplicht ingebracht worden in de fictieve massa. De schenking wordt aanzien als een voorschot op de erfenis, tenzij men bij de schenking uitdrukkelijk vermeldt dat de schenking vrijgesteld wordt van inbreng (= buiten erfdeel). De vrijstelling van inbreng moet dan uitdrukkelijk vermeld worden in de onderhandse of geregistreerde schenkingsdocumenten.

Vanaf 1 september 2018 in een vergevorderd wetsontwerp wordt echter bepaald dat de ~~zijn~~ voordelen verkregen uit levensverzekeringen aan inbreng onderworpen zijn, tenzij de verzekeringsnemer 'vrijstelling van inbreng' heeft verleend. De inwerkingtreding wordt voorzien op 1 september 2018. Op die manier worden de inbrengregels uit de Verzekeringwet afgestemd op deze uit het Burgerlijk Wetboek. Dit wordt geregeld in de hervorming van het huwelijksvermogensrecht. Op civielrechtelijk en ook fiscaal vlak wordt de toekenning van een voordeel via een levensverzekering gekwalificeerd als een schenking waardoor zowel inbreng als inkorting van toepassing is op de uitgekeerde verzekeringsprestatie.

Een begunstiging bij levensverzekering wordt, in tegenstelling tot vroeger, op dezelfde manier behandeld als een klassieke schenking. De voordelen verkregen uit een levensverzekering worden beschouwd als een voorschot op de erfenis. Er wordt steeds rekening gehouden met de uitgekeerde verzekeringsprestatie en niet met de betaalde premies.

Het wettelijk vermoeden dat een schenking of een verkregen voordeel uit een levensverzekering, steeds een 'voorschot op erfdeel' is, is in het nieuwe erfrecht nog enkel van toepassing ~~zijn~~ bij afstammelingen. De verplichting tot inbreng wordt beperkt tot de wettelijke erfgenamen van de schenker in dalende rechte lijn. Bevoordeelt men tijdens zijn leven één van zijn kinderen, dan gaat de wetgever er nog steeds van uit dat men al zijn kinderen gelijk wil behandelen. Wil men één kind toch iets meer geven, dan moet men expliciet vermelden dat het om een voordeel 'buiten erfdeel' gaat. Voor andere wettelijke erfgenamen zal een schenking of een verkregen voordeel uit een levensverzekering altijd als 'buiten erfdeel' beschouwd worden. Iemand die als begunstigde zijn echtgeno(o)t(e), wettelijk samenwonende partner, ouders, broers en zussen, ooms, tantes, neven en nichten heeft aangeduid, zal steeds 'buiten erfdeel' bevoordelen. Hij wil deze erfgenamen wel degelijk iets extra geven. Deze schenkingen of begunstiging via een levensverzekering zijn in principe buiten erfdeel, tenzij uitdrukkelijk anders bepaald. Als hij toch inbreng wil voor de andere erfgenamen, dan moet hij expliciet in de schenking of de levensverzekering vermelden dat het om een 'voorschot op erfdeel' gaat.

Sluit men een levensverzekering af in het voordeel van zijn kind, dan wordt de uitgekeerde prestatie bij overlijden ingebracht in de fictieve massa, tenzij men uitdrukkelijk vermeldt in het verzekeringscontract dat de inbreng niet moet gebeuren. De verzekeringsnemer die met een levensverzekering de bedoeling heeft een erfgenaam meer te geven dan waar hij volgens het wettelijk erfrecht recht op heeft, kan dit doen, zolang hij het gewaarborgd erfdeel van de andere reservataire erfgenamen (huwelijkspartner en kinderen) respecteert.

De verzekeringsprestatie van een levensverzekering is enkel onderworpen aan inbreng voor begunstigingsaanduidingen vanaf 1 september 2018.

Fiscaal gezien zal de begunstigde van de verzekeringsprestatie enkel belast worden op het deel van de prestatie dat hij behoudt. De andere erfgenamen die een deel van de prestatie ontvangen via inbreng, worden op hun deel belast. Personen die het voordeel van een verzekeringsprestatie genieten, worden belast op basis van art. 2.7.1.0.6 VCF. Het is perfect mogelijk dat men op het ogenblik van de aangifte van de nalatenschap nog niet exact weet hoe de verzekeringsprestatie zal moeten verdeeld worden. Inkorting en inbreng kunnen leiden tot een bijvoegelijke aangifte van nalatenschap door de erfgenamen. Erfbelasting is verschuldigd op basis van art. 2.7.1.0.6 VCF indien een uitkering van sommen, renten of waarden gebeurt binnen de 3 jaar voor, bij of na het overlijden.

6. Voordelen van het gebruik van een levensverzekering in het kader van successieplanning

Het gebruik van een levensverzekering in het kader van successieplanning heeft naast de begunstigingsaanduiding nog heel wat bijkomende voordelen.

a. De verzekeringsprestatie behoort niet tot de nalatenschap

De begunstigde heeft een rechtstreeks en persoonlijk vorderingsrecht bij de verzekeraar op de prestatie bij het overlijden van de verzekerde. Dit betekent dat het kapitaal niet in de nalatenschap terechtkomt. Schuldeisers van de verzekeringsnemer kunnen bij overlijden van de verzekerde geen beslag leggen op het uitgekeerde kapitaal en ze kunnen tijdens het contract evenmin eisen dat de begunstigingsclausule in hun voordeel gewijzigd wordt.

Het mag uiteraard niet de bedoeling zijn om zijn schuldeisers bewust te benadelen door het geld te beleggen in een levensverzekering ten gunste van een welbepaalde begunstigde. De schuldeiser die benadeeld werd, kan zich hiertegen verzetten door de begunstiging ~~nietig-niet-tegenstelbaar~~ te laten verklaren. Hiertoe moet de schuldeiser voor de rechtbank de zgn. pauliaanse vordering instellen.

b. De prestatie wordt niet geblokkeerd bij overlijden

Het uit te keren kapitaal bij het overlijden van de verzekerde wordt niet geblokkeerd door de verzekeringsmaatschappij, wat wel het geval is bij eigen en gemeenschappelijke bankrekeningen van de overledene.

c. De verzekeringnemer kan het verzekerd kapitaal kiezen

De verzekeringnemer kan vrij het verzekerd kapitaal kiezen dat bij overlijden van de verzekerde aan de begunstigde uitgekeerd wordt. Het kan gaan om de reserve van de levensverzekering (spaartegoed) of om een vooraf vastgelegd kapitaal.

Wordt enkel de reserve uitgekeerd, dan is er geen risicopremie verschuldigd. Er kan echter ook een hoger bedrag dan de reserve verzekerd worden in ruil voor een risicopremie. De risicopremie is afhankelijk van het verzekerd kapitaal, de leeftijd, de gezondheidstoestand en eventueel andere risicoverhogende elementen van de verzekerde zoals beroep, hobby, ...

Door een hoger bedrag dan de reserve te laten uitkeren aan de begunstigde bij overlijden kan men bv. de te betalen successierechten/erfbelasting mee verzekeren. Op die manier ontvangt de begunstigde bij overlijden een kapitaal dat hoger is dan het spaartegoed van het levensverzekeringscontract. Met het extra uitgekeerde kapitaal kan de begunstigde de verschuldigde successierechten/erfbelasting betalen.

d. Beperkte kosten

De kosten verbonden aan een levensverzekering zijn beperkt. Bij een levensverzekering moet men rekening houden met de verzekeringstaks van 2% op de betaalde premies en de instapkosten. De wijziging van de begunstigde van een levensverzekering kan gebeuren aan de hand van een eenvoudig bijvoegsel.

e. Gunstige fiscaliteit

Indien men voldoet aan de wettelijke voorwaarden, is de niet-fiscale levensverzekering vrijgesteld van roerende voorheffing. Er is geen beurstaks, meerwaardebelasting of effectentaks verschuldigd. Men betaalt enkel de verzekeringstaks op het bedrag van de premies.

f. Rendement

Bij een levensverzekering kan de verzekeringnemer ook van het rendementsaspect genieten. Afhankelijk van zijn risicoprofiel kan de verzekeringnemer opteren voor een gewaarborgd rendement (Tak 21) of een rendement dat afhankelijk is van verzekeringsbeleggingsfondsen (Tak 23) of een combinatie van de twee (Tak 21 + Tak 23).

g. Aanvullende waarborgen

Bij periodieke premies kunnen er ook aanvullende dekkingen bij bv. ongeval en invaliditeit voorzien worden.

h. De successierechten kunnen vermeden worden

Met een levensverzekering kan men successierechten/erfbelasting beperken en zelfs vermijden, bv. door een levensverzekering met een 'beding ten behoeve van zichzelf' af te sluiten, een generatiesprong te voorzien of een verzekeringsgift te doen.

i. De verzekeringnemer behoudt de controle

De verzekeringnemer behoudt tijdens de looptijd van het contract alle rechten. Hij mag de begunstigde bij overlijden vrij kiezen en kan deze in de loop van het contract altijd wijzigen. Bovendien kan de verzekeringnemer tijdens de looptijd vrij over het spaartegoed van het verzekeringcontract beschikken en het eventueel ook deels of volledig opvragen. Dat kan wel enkel als de begunstiging niet aanvaard werd. Is dat wel het geval, dan moet de verzekeringnemer van de begunstigde de toestemming krijgen om zijn rechten op het contract uit te oefenen (geld opvragen, begunstiging wijzigen, contract in pand geven, voorschot opvragen, rechten overdragen, ...).

j. Samenwonenden kunnen elkaar begunstigen

Samenwonenden maken vaak gebruik van levensverzekeringen in het kader van hun successieplanning omdat het wettelijk erfrecht beperkt is (wettelijk samenwonenden) of onbestaande (feitelijk samenwonenden). De ene partner sluit dan een levensverzekering af waarvan hijzelf verzekerde is en duidt als begunstigde bij overlijden zijn partner aan. Het gaat dan om een loutere overlijdensverzekering. De partner ontvangt bij overlijden van de verzekerde een som geld zonder dat er een tegenprestatie geleverd moet worden.

Op die manier kan men tijdens zijn leven al maatregelen nemen om bij overlijden een deel van zijn vermogen over te maken aan iemand anders. Bij een 'beding ten behoeve van een derde' moet de begunstigde successierechten/erfbelasting betalen. Dit kan men vermijden door zelf de levensverzekering af te sluiten op het hoofd van zijn partner en zichzelf aan te duiden als begunstigde bij overlijden. Men spreekt dan van een 'beding ten behoeve van zichzelf'.

Ook in nieuw samengestelde gezinnen kan men aan de hand van een levensverzekering roerend vermogen overmaken aan de kinderen van zijn partner en/of aan zijn samenwonende partner.

7. Besluit

De levensverzekering vindt steeds meer zijn weg in de wereld van successieplanning. Een levensverzekering kan gebruikt worden als alternatief voor een schenking of een testament. Bij bepaalde levensverzekeringsconstructies is het ook mogelijk om successierechten/erfbelasting te beperken of zelfs te vermijden.

Een levensverzekering kan niet gebruikt worden om zijn reservataire erfgenamen buitenspel te zetten. Gebeurt dit wel, dan kunnen zij inkorting vragen. In het kader van het hervormde erfrecht wordt de reserve van de kinderen beperkt tot de helft, ongeacht het aantal kinderen, de reserve van de huwelijkspartner wijzigt niet maar de reserve van de ouders verdwijnt. Het vrij beschikbare deel van de nalatenschap dat ook in een levensverzekering kan worden gebruikt, wordt een stuk ruimer.

Vanaf 1 september 2018 moet de uitgekeerde verzekeringsprestatie aan een afstammeling ingebracht worden in de fictieve massa omdat de uitkering wordt beschouwd als een voorschot op erfdeel. Hiermee worden uitgekeerde verzekeringsprestaties gealigneerd met een klassieke schenking.

Net zoals bij een klassieke schenking zijn inbreng en inkorting ook van toepassing op de uitkering van een overlijdensverzekering.